

Mit érlel a sorsunk?

Időskoromnak van egy hátránya.

Nem szívesen írok.

Legalábbis nem úgy, mint fiatalon. Akkor még élveztem az írást, gyönyörködtem a hatásos mondatokban, az érzékletes leírásokban, melyek élővé tették a papírt. Élveztem a lüktető sorokat. Ma pedig úgy vagyok már, mint egy öreg suszter, aki faszögekkel rögzíti a talpat a felsőrészhez, s utána jó erős cérnával megvarrja a kitaposott cipőt, hogy sokáig tartson.

Nem baj, ha nem esztétikus, csak tartós legyen.

Strapabíró darab. Nem azért, hogy kívül szép, hanem hogy belül jó legyen.

Ha megkérdezed, milyen könyvet írnék legszívesebben, azt felelném: olyant, amin nem látszik, hogy írták.

Olyan legyen, mint egy lábhoz idomult, elnyútt cipő, mely hűségesen szolgál, sokáig fog tartani, és kényelmes járni benne.

Az öreg suszter pedig nem gyönyörűségéből dolgozik, hanem szolgálatból.

Ebben már nincs nagy öröm. Gondolom, ezért szokott füttyörészni néha munka közben. Teszi a dolgát, s miközben kopácsol, szórakoztatja magát.

Így írok manapság; nem tűzzel, hanem fontolgatva – ez az időskorom hátránya.

De előnye is van ám!

Mert vissza tudok nézni, és látom, hogy mi lett belőlem.

Látom, hogy mi vált valóra a hitemből, a gyermekkori sejtelmeimből.

Látom, mi lett mindabból, amire kamaszkoromban vágyakoztam. Látom, mi lett azokból a lelki csírákból, melyeket valaha ábrándként éltem meg.

Hogy miről szól egy színdarab, azt csakis az utolsó felvonásból értjük meg, amikor kibomlott már a sztori, s látjuk, hogy mi lett belőle.

Az elején minden lappang.

Rejtőzik.

A Színházról még sokat beszélünk, mert ez volt, és ma is ez az életem. Ott tanultam legtöbbet a világról, a teremtésről, az emberi lélekről is. Ma is ott élek a színpad mögött (néha még rajta is) – de már most, a beszélgetésünk elején elmondom, hogy *megérteni egy színdarabot csakis akkor lehet, ha ismerjük a végét, s tudjuk, hogy mire ment ki a játék.*

Az elején nem tudjuk még.

Az életünkkel is így vagyunk.

A végén derül ki, hogy miről szólt az egész.

*

Íme, egy példa:

A *Hamlet*, a világirodalom legnagyobb drámája azzal kezdődik, hogy a helsingőri kastélyban éppen őrsváltás van.

Éjszaka van, pont éjfél, és egy Francisco nevű őr azt mondja a társának:

Köszönöm, hogy felváltasz. Kemény hideg van, s nem jól vagyok.
Ennyi.

A történet elején hangzik el ez a hétköznapi mondat. Mi csak arra gondolunk, ha egyáltalán figyelünk rá, hogy egy jelentéktelen epizódfigura fázik. Kicsit náthás. Esetleg az író így akarja érzékeltetni, süvítő szélgépek helyett, hogy csípős hideg van Dániában.

„Brrr!”... – ennyit jelent ez a mondat, gondolod.

Később azonban kiderül, hogy ebben a kastélyban egy kísértet jár. A meggyilkolt király szelleme. Pont éjfélkor, „mélységes éjfél halotti csendjén”, mert „most van az éjnek rémjáró szaka, minden sír ásít, és maga a pokol dögvészt lehel ki” – és megjelenik talpig vértben, fegyverben a halott király. Bosszúra biztatja a fiát: ölje meg nagybátyját, a trónbitorló, gyilkos Claudiust. Ezt Hamlet királyfi csak vonakodva, hosszú idő után, a darab legutolsó jelenetében teszi meg. Ráadásul úgy, hogy az események sodrában sok mindenki gyilkosává válik, akarva akaratlanul. Mérget iszik az anyja, a szerelme, Ophelia megőrül és öngyilkos lesz, a lány apját, a szolgalelkű vén Poloniust leszúrja a királyfi; halálba küldi besúgóvá züllött, áruló barátait... Végül az egész országa elvész. Dánia összeomlik, egész korrupt rendszerével együtt...

Szóval, amikor mindez kiderül a darab legvégén, s te *visszanézel*, látod, hogy ez a Francisco nevű őr a történet elején nem influenzás volt, és nemcsak érezte a jelenléte – a szellemvilág jelenléte különös hideg-érzettel jár, ezt ne feledd! –, hanem *pszichoszomatikusan „átélte”*, hogy egy rothadt, halálra ítélt világ katonája.

„Valami búzlik Dániában.” – Híres mondat ez.

Vagyis ez a Francisco a nyomasztó társadalmi légkörtől volt beteg, nem megfázott! „Kemény hideg van, s fázom” – elég lett volna ez a mondat is, ha Shakespeare csak annyit akart volna éreztetni, hogy hűvös van a várkonyon, vagy azt, hogy az őr érzi a közeledő kísértet jelenlétét és megborzong.

De nem! Nem csak a hidegre panaszkodik.

Azt mondja: „Nem jól vagyok.”

Hányszor mondjuk manapság mi is: „Nem jól vagyok!” És éppen ezért! Gondoltál erre? Hogy nem a vírusok okozzák a járványokat, az influenzát, az allergiát és sok egyebet, hanem ez a beteg világ, melyet nehezen viselsz el, s ettől hamar legyengül és összeomlik az immunrendszered. Gondoltál erre? Hogy a „Nem jól vagyok!”, amit egy évben számtalanszor érzel, honnan ered? Nem akarsz emberek közé menni, találkozni senkivel, nem csak idegenekkel, még az ismerősökkel sem! Tudatosult benned, hogy nem csupán a lelked, de a szervezeted is tiltakozik ez ellen a korrupt és lélektelen társadalom ellen, amelyben élsz? És az önbetegítés nem válogat: egy beteg világban mindenki beteggé tehet, azok is, sajnos, akiket egyébként szeretsz. S ilyenkor terhessé válnak számodra még a saját hozzátartozóid is.

De ez csak a történet végén derül ki.

Az elején még nem tudni, honnan jött ez a mondat.

Azt hisszük, megfázott valaki – s látod, nem ez a teljes igazság.

Én most, életem utolsó felvonásában járva, kezdem megérteni, hogy *mire ment ki itt a játék!*

Hogy miért gondoltam valaha azt, amit gondoltam. Miféle sejtelem készítetett rá! Milyen életmese lappangott bennem, amiről csak homályos előérzeteim voltak!
Itt van bennem a csecsemő (akiről nem tudok semmit, csak anyám mesélt róla, s néha rejtjelekkel ma is üzen), itt van a járnai tanuló kis Petike, majd a kamasz, a szerelmes, a férfi, a férj, az apa, a nagypapa... Nem sorolom, mert az életünk, bár különböző szerepekből és felvonásokból áll, mégis egyetlen, kimondhatatlan mondat...

Kezdem sejteni már, hogy mi ez a mondat.

Látom, hogy egy-egy reményemből mi lett.

Mi az, amit előre láttam, mi az, amit nem.

Mit hittem.

És a hitemből mi vált valóra, s mi maradt egy beteljesületlen álom emléke csupán.

Vagyis mi volt a *valódi hitem*, s mi volt az önáltatás.

Kibomlott életem meséje.

Én szőttem.

És persze sokan mások is.

De most már hátraléphetek, és megnézhetem végre távolról az egész szőttest. Kezdem már látni az összefüggéseket, és lassan értem is az egészet.

Hogy miért kellett épp így lennie!... Hogy egy véletlen apróságból: valaki kiejtett a táskájából egy rúzt, én lehajoltam, visszaadtam – s *ebből egy egész hosszú élet lett!*... Ebből a semmiségből!... Mert összekoccant a fejünk!... És ezen nevtünk...

És a másíkba hiába voltam halálosan szerelmes, gyermekeket is akartunk, mégsem lett belőle semmi... Alig emlékszem rá...

Nem magamról akarok beszélni. Hanem a *gondviselésről*.

Ne ijesszen meg ez a vallásos szó. Csak magyarul hangzik így. Mintha lenne valaki, aki vinné helyetted a sorsterheket. Latinul ez a *providencia*. „Előrelátást” jelent, „isteni rálátást”, mely előre tudja alakuló életünk sorstervét. Angolul is „providence”.

A magyar „gondviselés” úgy hangzana szó szerint: „to carry the problem”. Gyermeki hit kellett ennek a magyar szónak a megalkotásához. Anyukánk képét vetítettük az égre, aki valóban a „gondviselőnk” volt, s mi tehetetlenül vártuk tőle, hogy etessen, s naponta többször tisztába tegyen. Isten segít sorstervünk megélésében – de a gondot nem viseli helyettünk.

Meghagytam címnek ezt a gyermeki szót, mert nincs rá magyarul felnőtt szavunk.

Az én személyem csak annyiban érdekes, hogy magamon tapasztaltam meg mindazt, amit elmesélek.

A hitről akarok beszélgetni veled, a várakozásról, a türelmetlenségről, a reményről és reménytelenségről, és mindenekelőtt a *sorsteremtő mágiáról*. Talán a szerencséről is, ha úgy látom, hogy életem történetét az alakította. Vagy mások? A társadalom, amelynek gyermeke voltam?... Mennyire felelős a külvilág az életemért? Mennyire „csinált” engem a világ, az apám, az anyám, az őseim? Mennyire lettem áldozata, gyári beprogramozottja ennek a beteg történelmi kornak, amelybe születtem?

Mit hoztam magammal?

És hol adtam föl?